TYRINĖJIMAI MERGIŠKIŲ KALNELYJE

Jonas STANKUS

2005 m. vasarą Mergiškių kaime (Trakų r., Aukštadvario sen.), spėjamo Mergiškių piliakalnio (Kalnelio) teritorijoje buvo vykdomi žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai.

Mergiškių Kalnelį vietiniai gyventojai vadina Piliakalniuku, „Kunigaikščių kalneliu". Kalnelio viršaus aikštelė pailga ŠR–PV kryptimi, 37 m ilgio, 25 m pločio. Aikštelė ir šlaitai apaugę krūmais, įvairių rūšių ir amžiaus medžiais. PR, P aikštelės dalyje auga net keli alyvų krūmai. Aikštelės paviršius nuolaidėja ŠV, Š kryptimi, todėl jo šlaitas ŠV, Š lėkštas, o PR, P status. PR, P kalnelio šlaite auga 3 stambūs, gal 200 metų amžiaus ąžuolai, aikštelės PR dalyje – panašaus amžiaus galinga liepa.

100 m į PV nuo kalnelio papėdės yra akmenų siena – „rodyklė", ŠR kryptimi (20°) orientuota į centrinę Kalnelio dalį. Manoma, kad ši akmenų „rodyklė", kurioje esama akmenų su ženklais, likusi nuo senų laikų ir siejama su Kalneliu. Tai tarsi nuoroda į jį.

Įvairiose Mergiškių Kalnelio aikštelės vietose buvo ištirtas 40 m^2 plotas: 10 šurfų, kurių kiekvieno dydis 2x2 m. Šurfuose 4 ir 6, permaišytoje žemėje, rasta žmogaus kaulų fragmentų, o šurfe 6 – dar ir dalis kapo duobės kontūrų. Kita jų dalis nusitęsė už minėto šurfo ribų ŠR kryptimi. Šurfuose 1, 4, 6 rasta geležinių vinių: šurfe 1, kv. 2B, 25 cm gylyje rasta geležinė fabrikinė keturkampio skersinio pjūvio vinis. Kita keturkampio skersinio pjūvio geležinė fabrikinė vinis rasta šurfe 4, kv. 2B, 35 cm gylyje. Trečia geležinė kaltinė vinis rasta šurfe 6, kv. 1A, 45 cm gylyje. Šios vinys, matyt, yra iš kapuose sutrūnijusių karstų.

Šurfų 5–6 riboje, permaišytoje žemėje aptikta akmenų krūva. 40 cm nuo jos ŠR kryptimi buvo aptikti jau minėti kapo duobės kontūrai. Akmenų krūva orientuota ŠR–PV kryptimi. Šia kryptimi jos ilgis 140 cm, o plotis – PR–ŠV kryptimi 90 cm. Preparuojant akmenų krūvą gilyn, akmenų ratas siaurėjo, o 155 cm gylyje terasti tik keli akmenys, surišti kalkių skiediniu. Kokiu tikslu buvo krauti šie akmenys – neaišku. Versija, kad akmenys galėjo prilaikyti čia stovėjusį medinį kryžių, atmetama, nes nerasta jokių sutrešusios ar perpuvusios medienos liekanų.

Labiau tikėtina, kad šioje vietoje buvo ruošiama vieta paminklui statyti, o aptiktieji akmenys galėjo būti skirti būsimo paminklo pamatams. Tuo labiau, kad šurfo 6 ŠR pakraštyje, 65 cm gylyje rasta dalis kapo duobės kontūrų, kurie vos 40 cm nutolę nuo akmenų krūvos. Galimas dalykas, kad šiame kape palaidotajam ir ketinta statyti paminklą.

Minėto kapo duobės nebuvo ieškota už šurfo 6 ribų, t. y. jis netyrinėtas, nes kaip parodė medžiaga, rasta kituose šurfuose, čia esama kapų, kurie neturi archeologinės reikšmės. Taigi tiesiog nenorėta ardyti šio kapo.

Šurfe 10 pastebėta perkasimų – žemė judinta, ypač jo PR dalyje, kur permaišyta pilka žemė buvo iki 50–55 cm gylio. Nors šurfe jokių radinių neaptikta, tačiau, atrodo, kad ir čia galėjo būti dar vieno kapo vieta.

Mergiškių spėjamo piliakalnio aikštelėje tirtame 40 m^2 plote kultūrinio sluoksnio nerasta. Čia aptikta tik vėlyvo laikotarpio (gal XVIII–XIX ar net XX a.) suardytų kapų (šurfuose 1, 4, 5, 6). Atrodo, kad aikštelės teritorijoje esama ir daugiau kapų.

Kaip pagarbą čia palaidotiesiems šį Mergiškių kalnelį siūloma išsaugoti ir įtraukti į NKVR kaip vėlyvo laikotarpio kaimo kapines.

INVESTIGATIONS
AT THE MERGIŠKĖS HILL

On the top of the assumed Mergiškės hillfort (Trakai district) the total area of 40 m^2 was investigated. No cultural layer was found. There were only disturbed graves of later periods probably dating to the 18th – 19th or even 20th century (found in the test pits 1, 4, 5 and 6).

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI VILNIUJE, ČIURLIONIO G. 3

Andrius VAICEKAUSKAS

2005 m. Vilniaus vietinės reikšmės urbanistikos paminklo teritorijoje (UV-70), Čiurlionio g. 3, atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai, iškasti 5 šurfai, tyrinėtas 19,32 m^2 plotas, aptiktas iki 2 m storio kultūrinis sluoksnis. Šiame sklype stovintis medinis vieno aukšto gyvenamasis namas statytas XX a.

Šurfas 1 kastas sklypo PR dalyje, 5,15 m į ŠV nuo pastato Čiurlionio g. 1 PV kampo ir 2,7 m į V nuo pastato Čiurlionio g. 1 V sienos. Šurfo vietoje aptikta išbetonuota duobė, užpilta XX a. šiukšlėmis.

Šurfas 2 kastas sklypo ŠR dalyje, 6,3 m į PV nuo pastato Čiurlionio g. 1 ŠV kampo ir 3,2 m į V nuo pastato Čiurlionio g. 1 V sienos. Šurfo vietoje aptikta duobė, užversta XX a. statybiniu laužu.

Šurfas 3 kastas prie pastato P sienos, 0,6 m į V nuo jo PR kampo. Šurfe 0,46–0,7 m gylyje aptiktas *kapas 1*, kuriame palaidota 20–25 m. moteris. Mirusioji laidota aukštielninka, V (270°) kryptimi, rankos ištiestos išilgai šonų, kairės rankos plaštaka padėta ant dubens. Karsto kontūrai nežymūs, tačiau aptikta keletas labai surūdijusių kaltinių geležinių karsto vinių dalių. Mirusiosios krūtinės dešinėje pusėje aptikti iki 6 mėnesių amžiaus kūdikio palaikai. Kūdikio kaukolės srityje aptikta LDK moneta – Žygimanto Augusto 1566 m. dvidenaris.

Šurfas 4 kastas 1,16 m į P nuo pastato P sienos ir 6,35 m į PR nuo jo PV kampo. Šurfe aptikti keturi nesuardyti kapai ir žmonių kaulai iš anksčiau suardytų palaidojimų. *Kapas 4* aptiktas 1,04–1,16 m gylyje. Mirusysis (25–30 m. vyras) laidotas aukštielninkas V (270°) kryptimi. Suirusi kaukolė pasvirusi ant dešiniojo skruostikaulio. Rankos sulenktos bukais kampais ir sukryžiuotos dubens srityje, dešinioji ranka virš kairiosios. Kairiosios rankos plaštaka padėta dešiniojoje dubens pusėje, dešiniosios rankos plaštaka – kairiojoje dubens pusėje. Fiksuoti neryškūs karsto kontūrų fragmentai, aptiktos surūdijusių karsto vinių dalys. Įkapių nerasta. *Kapas 5* aptiktas 1,18–1,27 m gylyje, apie 0,1 m atstumu į Š nuo kapo 4. Mirusysis (3 m. amžiaus vaikas) laidotas aukštielninkas V (270°) kryptimi. Suirusi kaukolė pasvirusi ant dešiniojo skruostikaulio. Rankų kaulai nuardyti, išlikęs tik kairės rankos žastikaulis. *Kapas 6* aptiktas 0,92–1,09 m gylyje. Mirusysis (40–45 m. vyras) laidotas aukštielninkas V (275°) kryptimi. Rankos sulenktos stačiu kampu ir sudėtos juosmens srityje, kairioji plaštaka padėta ant dešinės rankos alkūnės, dešinioji plaštaka – ant kairės rankos alkūnės. Fiksuoti neryškūs karsto kontūrų fragmentai, aptiktos surūdijusių karsto vinių dalys. Įkapių nerasta.